

Tourism Issues on Iran's Public Policy Agenda

Faranak Ranjbar Motalegh*

Ph.D. Student in Public Administration,
Allameh Tabataba'i University, Tehran,
Iran

Reza Vaezi

Full Professor, Department of Public
Administration, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Mahmood Ziaee

Full Professor, Department of Tourism
Management, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Davoud Hoseinpour

Associate Professor, Department of
Public Administration, Allameh
Tabataba'i University, Tehran, Iran

Abstract

Introduction

Policy agenda setting significantly affects tourism policies, describing which tourism issues make onto public policy agenda. Given the considerable gap in studying this stage, this paper seeks to explore Iran's public policy agenda between 2013 and 2019, focusing on different types of tourism issues. Conducting an archival study, data related to agenda indicators were drawn from three institutional venues in Iran: legislative-led, executive-led, and budget indicators. The qualitative content analysis of official documents showed that relatively a few issues reached the agenda, including those related to tourism management, developing tourism products, and enacting relevant rules and regulations. However, tourism marketing and tourism information management issues were less considered in the agenda-setting process. It is argued that failure in getting different types of issues onto the

---

Corresponding Author: faranak.ranjbar@atu.ac.ir

How to Cite: Ranjbar Motalegh, Faranak(2021), "Tourism Issues on Iran's Public Policy Agenda", *Tourism Management Studies*, Vol.16, No.55, 11-40.

agenda could result in gaps in subsequent tourism policies, affecting tourism development.

Introduction

Considering Tourism as one of the fastest-growing economic sectors, it is introduced as an effective tool for economic development in Iran. Tourism policies play a vital role in pursuing this goal, since they determine the direction or course of action to develop tourism (Goeldner & Ritchie, 2009). However, the low contribution of the tourism industry to Gross Domestic Product (GDP) of Iran (Bahmani & Namamian, 2021; Farzin, Abbaspoor, Ashrafi & Zargham Boroojeni, 2020) indicates that Iran's tourism policies fail in pursuing their intended goals (Karoubi, Yavari Gohar, Zarea & Abbasi, 2020). Regardless of the quality of tourism policy, the successful transmission of tourism issues to the public policy agenda assures policy formation in addressing these issues. In this regard, exploring the agenda-setting stage in public policy-making could better understand tourism policy-making. Given the considerable gap in studying agenda setting, this paper explores Iran's public policy agenda, focusing on different types of tourism issues.

Materials and Methods

This study considers the status of different tourism issues on Iran's public policy agenda over the years between 2013 and 2019. They were conducting archival research, data drawn from three institutional venues in Iran, including legislative-led, executive-led, and budget indicators, looking for tourism-related keywords in both title and context of the official documents. Qualitative content analysis was used as the main method in two coding circles: open and axial coding. The emergent categories represent the main groups of the issues which made it onto the agenda.

Discussion and Results

The relative share of tourism issues on the agenda was calculated through qualitative content analysis of 4800 official documents, including tourism policies, congressional hearings, tourism bills, Tourism proposals, and government spending. As a result, 486

documents were identified with a focus on tourism issues. Minor changes in the relative share of the issue on the agenda during 2013-2019 reflect the failure in tourism agenda setting.

Turning to the typology of the tourism issues, six categories were identified: tourism management and organization, tourism product development, tourism rules and regulations, tourism marketing, tourism human resources, and tourism information management. While the first three stood in the main category in most of the agenda indicators, issues related to marketing and information management have been less considered.

Conclusions

Using a variety of policy agenda indicators to study the transmission of different types of tourism issues to public policy process, this study differs from few past agenda-setting research in the context of Iran in which only policies are explored.

In conclusion, it is argued that the failure in getting different tourism issues onto the public policy agenda is one of the main challenges in tourism policy-making and subsequently in tourism development in this country. Emphasizing less-considered issues as agenda-setting priorities could effectively address the gaps in needed tourism policies. This paper suggests that participatory tourism management at the macro level might facilitate the transmission of the tourism priorities towards the policy agenda.

Keywords: Public Policy Agenda, agenda-Setting, Tourism Issues, Content Analysis, Iran.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دستور‌گذاری مسائل گردشگری در فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی ایران

دانشجوی دکتری رشته مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

فرانک رنجبرمتعلق *

استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

رضا واعظی

استاد، گروه مدیریت جهانگردی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

محمود ضیائی

دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

داود حسین‌پور

چکیده

دستور‌گذاری مسائل گردشگری در فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی جزء لازم در تدوین خط‌مشی‌های گردشگری و به تبع آن توسعه این حوزه در کشور است. مقاله حاضر با تاکید بر شکاف پژوهشی موجود در مطالعه این مرحله، بررسی دستور‌گذاری انواع مختلف مسائل گردشگری را برای بازه ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ هدف قرار داده است. در این مطالعه کیفی، کلیه اسناد نمایندگان دستورکار خط‌مشی در گروه‌های قانون‌گذاری، قوه مجریه و بودجه برای بازه فوق به‌عنوان جامعه هدف تعریف و با کمک مطالعه آرشیوی کلیه اسناد مرتبط با گردشگری احصا شدند. نتیجه تحلیل محتوای کیفی اسناد به‌عنوان روش اصلی تحلیل از ضعف در دستور‌گذاری متوازن مسائل گردشگری حکایت دارد. در این میان، مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی، توسعه محصول، و قوانین و مقررات گردشگری بیشترین مسائل انتقالی از حوزه گردشگری به دستورکار خط‌مشی هستند؛ در حالی که مسائل مرتبط با بازاریابی و مدیریت اطلاع‌رسانی گردشگری با کم‌ترین سهم از مسائل انتقالی، به‌عنوان اولویت‌های دستور‌گذاری شناسایی شدند.

کلیدواژه‌ها: دستورکار خط‌مشی عمومی، دستور‌گذاری، مسائل حوزه گردشگری، تحلیل محتوا، ایران.

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته مدیریت دولتی دانشگاه علامه طباطبائی است.

* نویسنده مسئول: faranak.ranjbar@atu.ac.ir

مقدمه

صنعت گردشگری در سطح جهانی به یکی از بخش‌های اقتصادی در حال رشد سریع تبدیل شده است، که مزایای بالقوه اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی متعددی به همراه دارد. در داخل کشور نیز بسیاری از صاحب‌نظران در حوزه‌های علمی و عملی با تأکید بر نقش بالقوه گردشگری در تخفیف مشکلاتی چون بیکاری و افزایش درآمد ارزی (مهرآرا، شیرمحمدی، ۱۳۹۸) آن‌را به‌عنوان ابزاری مؤثر برای توسعه کشور معرفی می‌کنند. طبق پیش‌بینی‌های انجام‌شده در «سند چشم‌انداز توسعه بخش میراث فرهنگی و گردشگری کشور»، تا سال ۱۴۰۴ سهم ایران از شمار گردشگران جهانی بایستی از ۰/۰۹ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۱/۵ درصد افزایش یابد. این خود به معنای جذب حدود ۲۰ میلیون گردشگر و افزایش سهم ایران از درآمد گردشگری بین‌المللی - از ۰/۰۷ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۲٪ در سال ۱۴۰۴ - و نیز کسب حدود بیست و پنج میلیارد دلار درآمد از محل ورود گردشگر به کشور است (عباسی، ۱۳۹۵). تحقق این اهداف در گرو وجود خط‌مشی‌های گردشگری است، زیرا این خط‌مشی‌ها اصول راهنمایی هستند که مجموعه اقدامات لازم را برای حرکت در مسیر توسعه گردشگری تعیین می‌کنند، بنابراین خط‌مشی‌های گردشگری یک جزء لازم در اقدامات توسعه گردشگری هستند (Goeldner & Ritchie, 2009).

با توجه به سهم کوچک گردشگری در تولید ناخالص داخلی کشور (بهمنی و نمایان، ۱۳۹۹؛ فرزین، عباسپور، اشرفی و ضرغام بروجنی، ۱۳۹۹) و همچنین در درآمدهای گردشگری بین‌المللی (سازمان جهانی گردشگری^۱، ۲۰۱۹) به نظر می‌رسد که خط‌مشی‌های گردشگری در ایفای نقش خود چندان موفق نبوده‌اند. در این راستا، محققان بسیاری (کروبی، یاوری‌گهر، زارع و عباسی، ۱۳۹۹؛ امینیان و سیدنقوی، ۱۳۹۷؛ ضرغام بروجنی و بذرافشان، ۱۳۹۵؛ رحمانی، پرهیزگار، امینی و شیرمحمدی، ۱۳۹۳؛ مجیدی، ۱۳۹۰) با اتخاذ رویکرد تجویزی به ارائه مدل‌های مطلوب برای تدوین و اجرای این خط‌مشی‌ها پرداخته‌اند. علی‌رغم آنکه این دست از مطالعات نتایج ارزنده‌ای برای تدوین و اجرای خط‌مشی‌های گردشگری ارائه داده‌اند، ولی تمرکز صرف در این پژوهش‌ها بر چگونگی تدوین خط‌مشی‌ها و آنچه که پس از اتخاذ تصمیم رخ می‌دهد به نادیده گرفتن مرحله پیش از تصمیم، یعنی دستور‌گذاری مسائل گردشگری در فرایند خط‌مشی عمومی،

1 World Tourism Organization (UNWTO)

منجر شده است. این درحالی است که عدم دستورگذاری، یعنی عدم انتقال مسائل گردشگری به فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی، عدم تدوین خط‌مشی‌های لازم برای توسعه این حوزه را به دنبال دارد. لذا می‌توان دستورگذاری را به‌عنوان یک مرحله کلیدی در خط‌مشی‌گذاری گردشگری تعریف کرد. به طوری که، صرف‌نظر از کیفیت خط‌مشی در هر دو مرحله تدوین و اجرا، ضعف در دستورگذاری مسائل گردشگری را می‌توان به‌عنوان یکی از دلایل بالقوه ضعف توسعه این حوزه دانست. این دقیقاً نکته‌ای است که از نظر بسیاری از محققان گردشگری پنهان مانده یا دست‌کم پژوهش‌هایی نظام‌مند و گسترده در باب آن انجام نشده است. مقاله حاضر با تأکید بر این شکاف پژوهشی، بررسی دستورگذاری انواع مختلف مسائل گردشگری در فرایند خط‌مشی عمومی کشور را هدف قرار داده است. در این جهت، محققان به دنبال پاسخ دو پرسش هستند: اول) دستورگذاری مسائل گردشگری در فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی کشور چگونه است؟ و دوم) انواع مسائل گردشگری دستورگذاری شده کدام‌اند؟

به باور نویسندگان مقاله، مطالعه دستورگذاری برای حوزه گردشگری از اهمیت و ضرورت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا ماهیت میان‌بخشی گردشگری موجب می‌شود تا طیف مسائلی که در انتظار انتقال به فرایند خط‌مشی عمومی هستند در مقایسه با سایر حوزه‌ها گسترده‌تر و متنوع‌تر باشد. از سوی دیگر، مرحله دستورگذاری با فراهم آوردن فرصت لازم جهت طرح این مسائل در دستور کار خط‌مشی، منشا خط‌مشی‌های گردشگری را شکل می‌دهد و به این ترتیب، بر انواع خط‌مشی‌های لازم برای توسعه ابعاد مختلف این حوزه اثرگذار است. بنابراین انتظار می‌رود تا پژوهش حاضر با بررسی انتقال انواع مختلف مسائل گردشگری به دستور کار به شناسایی شکاف‌های در دستورگذاری مسائل مذکور و در نتیجه شناسایی ضعف خط‌مشی‌گذاری گردشگری کشور کمک کند. در عین حال، شکاف پژوهشی در بررسی دستورگذاری، نه تنها در رابطه با مسائل حوزه گردشگری، بلکه در سایر حوزه‌های خط‌مشی عمومی نیز مشاهده می‌شود. بنابراین مقاله حاضر با شناسایی شاخص‌های دستورگذاری در بستر ایران گامی مؤثر در مطالعه این مرحله از فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی کشور است.

پیشینه پژوهش

خط‌مشی‌های گردشگری به‌عنوان خط‌مشی‌های عمومی برای تحقق اهداف مرتبط با این حوزه برای یک مقصد مفهوم‌سازی می‌شوند (Gee & Fayos-Solà, 1997). به‌طور مشخص، خط‌مشی‌های گردشگری نشانگر مسیر رسیدگی به مسائل این حوزه و چگونگی بهره‌برداری از منابع مرتبط برای این منظور هستند.

به‌طور کلی، خط‌مشی‌گذاری عمومی فرایندی مسئله‌محور است و دستور‌گذاری به‌عنوان زیربنای این فرایند در نظر گرفته می‌شود. دیرینگ و راجرز (۱۹۹۶) دستور‌گذاری را به‌عنوان رقابتی مستمر میان بازیگران نهادی و غیر نهادی مختلف با هدف طرح مسائل اجتماعی مورد نظر خود در دستور‌کار خط‌مشی تعریف کرده‌اند (Dearing & Rogers, 1996:1). در مطالعه این مرحله، تعریف دو مفهوم ضروری است: مسئله اجتماعی و دستور‌کار خط‌مشی.

مسئله در تعریفی ساده به‌عنوان شکاف میان وضع موجود و مطلوب در نظر گرفته می‌شود. براین اساس، مسئله همواره با نوعی احساس نارضایتی همراه است، که خود انگیزه جست‌وجوی راه‌حلی برای رفع آن (Brynard, 2006) و دستیابی به مطلوب را در افراد بیدار می‌کند. در ادبیات، احساس شکاف با وضع مطلوب از سوی جمع کثیری از جامعه، به‌عنوان وجه ممیزه مسئله اجتماعی، در نظر گرفته شده است. لذا می‌توان مسئله اجتماعی را به‌عنوان دغدغه تعداد زیادی از مردم جامعه در باب فاصله وضع موجود با مطلوب در یک حوزه مشخص تعریف کرد (Jenning & Wlezien, 2001:547)؛ از سوی دیگر، منظور از دستور‌کار خط‌مشی - که از آن با عناوینی چون دستور‌کار نهادی، دولتی و رسمی (Klucking, 2003: 72) نیز یاد می‌شود - فهرستی ناملموس از مسائلی است که به عرصه تصمیم‌گیری نهادی یعنی خط‌مشی‌گذاری عمومی وارد شده‌اند (Kingdon, 1984/2014).

با توجه به تعریف فوق برای مسئله اجتماعی، بایستی اذعان کرد که در هر جامعه‌ای شرایط متعددی در حوزه‌های مختلف از جمله گردشگری وجود دارند که از سوی مردم به‌عنوان مسئله اجتماعی تعریف می‌شوند. با این حال، همه این مسائل الزاما به دستور‌کار خط‌مشی وارد نمی‌شوند، چرا که در سایه محدودیت منابع زمانی، مالی، تخصصی و نهادی خط‌مشی‌گذاران (Green-Pedersen, 2015) امکان رسیدگی به همه آن‌ها وجود ندارد. در نتیجه، فضای محدودی برای جایابی مسائل مختلف در این دستور‌کار برای هر بازه زمانی مشخص وجود دارد. در همین نقطه، پویایی‌های مرحله دستور‌گذاری با انتقال برخی

مسائل اجتماعی به عرصه تصمیم‌گیری نهادی، آن‌ها را به مسئله خط‌مشی عمومی تبدیل می‌کنند (Princen, 2007: 24). به این ترتیب، مرحله مذکور را می‌توان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین گلوگاه‌های نفوذ بر خط‌مشی‌های عمومی در هر حوزه در نظر گرفت.

با تعریف گردشگری به‌عنوان مجموعه‌ای از فرایندها، فعالیت‌ها و خروجی‌های حاصل از تعامل گردشگران، عرضه‌کنندگان خدمات و محصولات گردشگری، دولت، جامعه میزبان و محیط پیرامونی‌ای که گردشگران را جذب کرده و پذیرای آن‌هاست (Goeldner & Ritchie, 2009: 6) باید گفت ماهیت میان‌بخشی مهم‌ترین ویژگی حوزه مذکور است که دستور‌گذاری مسائل آن را به چالش می‌کشد، چرا که ماهیت میان‌بخشی گردشگری موجب می‌شود تا از یکسو طیف مسائلی که در انتظار دسترسی به دستور‌کار خط‌مشی هستند در مقایسه با سایر حوزه‌ها گسترده‌تر و متنوع‌تر باشد؛ از سوی دیگر، پیشبرد مسائل با ماهیت میان‌بخشی به‌سوی دستور‌کار خط‌مشی برای بازیگران نهادی و غیرنهادی فعال در این حوزه پیچیده‌تر باشد.

به‌هرصورت، بررسی ادبیات خط‌مشی‌گذاری گردشگری کشور نمایشگر آن است که مطالعه نظام‌مند مرحله دستور‌گذاری در مقایسه با سایر مراحل، چندان مورد توجه قرار نگرفته‌است. در این میان، مطالعات متمرکز بر بررسی جایگاه گردشگری در اسناد فرادستی کشور همچون برنامه‌های پنج‌ساله توسعه، به‌عنوان مثال بخشی (۱۳۹۳)، از معدود مطالعاتی هستند که به‌طور ضمنی دستور‌گذاری گردشگری را مورد بررسی قرار داده‌اند. با این حال، این دست از مطالعات قادر به ارائه تصویری کامل از دستور‌گذاری مسائل حوزه مذکور نیستند، زیرا صرفاً بر خط‌مشی‌ها و برنامه‌های مصوب تمرکز دارند. این درحالی است که انتقال یک مسئله به دستور‌کار الزاماً به تصویب خط‌مشی یا تدوین برنامه برای آن ختم نمی‌شود. بنابراین دستور‌گذاری مسائل باید فارغ از خروجی فرایند خط‌مشی‌گذاری مورد بررسی قرار گیرد. این شکاف پژوهشی در سایر حوزه‌های خط‌مشی عمومی نیز مشاهده می‌شود. به‌طوریکه تا زمان نگارش مقاله حاضر، به‌طور مشخص، سه پژوهش با هدف مطالعه دستور‌گذاری در داخل کشور شناسایی شد. میرزمانی، اخوان علوی، امیری و اسماعیلی (۱۳۹۷) با بررسی مسائل موجود در دستور‌کار خط‌مشی مالیاتی کشور، شناسایی عوامل و بازیگران مؤثر در فرایند دستور‌گذاری سیاست‌های مالیاتی را هدف قرار دادند. در پژوهشی دیگر، خدایاری زرنق، رواقی، مصدق راد، صداقت، فلاحتی، سیدعلی‌نقی و محرز (۱۳۹۵) به

بررسی انتقال مسئله ایدز در دستور کار سیاست گذاری سلامت پرداختند. و رضایی (۱۳۹۲)، به مطالعه مکانیسم تأثیر گذاری رسانه‌ها بر فرآیند دستور کار سازی در فرایند خط‌مشی عمومی پرداخته‌است. نقطه مشترک هر سه پژوهش مذکور بهره‌گیری از خط‌مشی‌های مصوب به‌عنوان تنها شاخص دستور کار خط‌مشی است. این در حالی است که بررسی مطالعات مشابه در خارج از کشور نمایشگر بهره‌گیری از طیفی از شاخص‌های مختلف برای دستور کار خط‌مشی است. اسنادی چون گزارش‌ها و مباحثات کمیسیون‌های پارلمان (Green- Pedersen, Mortensen & So, 2018)، سؤالات در پارلمان (Vliegenthart & Salamon & Benevolenski, 2011)، سخنرانی‌های رئیس قوه مجریه (Walgrave, 2011)، بیانیه‌های منتشر شده از سوی دولت (Dekker & Scholten, 2017؛ Borghetto & Belchior, 2019) و بودجه عمومی (Soroka, 2000) از جمله شاخص‌های رایج در ادبیات هستند که در سه دسته کلی شاخص‌های مبتنی بر قانون‌گذاری^۱، قوه مجریه^۲ و در نهایت بودجه عمومی طبقه‌بندی شده‌اند (رنجبر متعلق، ۱۳۹۹).

روش^۴

هدف از پژوهش کیفی حاضر بررسی و توصیف دستور‌گذاری مسائل حوزه گردشگری در فرایند خط‌مشی عمومی در یک بازه شش‌ساله بین سال‌های ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ است. با توجه به ماهیت داده‌های لازم برای پاسخ به پرسش‌های پژوهش، از مطالعه آرشیوی بهره گرفته شد. در این مقاله نیز از گروه‌های سه‌گانه شاخص‌های دستور کار خط‌مشی که پیشتر به آن پرداخته شد بهره گرفته شده‌است. به این ترتیب، کلیه اسناد و محتوای مکتوب مرتبط با سه گروه قانون‌گذاری، قوه مجریه و بودجه عمومی به‌عنوان جامعه پژوهش تعریف شدند. معیار اصلی در انتخاب نوع اسناد برای هر گروه دسترسی به مستندات بود که بر پایه رویه‌ای مستمر ثبت شده بودند تا امکان شناسایی روند دستور‌گذاری مسائل مختلف گردشگری فراهم شود. به این ترتیب، ترکیب نهایی جامعه پژوهش دربرگیرنده کلیه خط‌مشی‌های عمومی، نطق نمایندگان

---

1 Executive press release

2 legislative-led

3 Executive-led

4 Method

مجلس در صحن علنی، طرح‌ها، مصوبات هیئت دولت، مصوبات سازمان‌های و شوراهای زیر نظر قوه مجریه، لوایح دولت و قوانین بودجه عمومی برای بازه مورد نظر است. به منظور بررسی سهم نسبی مسائل گردشگری در هر یک از شاخص‌های دستورکار لازم بود تا کلیه اسناد متمرکز بر گردشگری احصا شوند. در گردآوری داده، از سه پایگاه اینترنتی مجلس شورای اسلامی و مرکز پژوهش‌های آن و خبرگزاری خانه ملت بهره گرفته شده است. به طوری که با جست‌وجوی ذکر کلیدواژه‌های مرتبط با گردشگری در عنوان و/یا در صورت امکان، متن اسناد متمرکز بر گردشگری شناسایی شدند. به این منظور، کلیدواژه‌ها در دو گروه تعیین شدند: کلیدواژه‌هایی که به طور مستقیم نمایشگر مفهوم گردشگری هستند؛ و واژگانی که با توجه به ماهیت میان بخشی گردشگری به طور غیرمستقیم نمایشگر آن‌اند. در این راستا، از مدل زیرسیستم‌های گردشگری (Goeldner & Ritchie, 2009: 13) بهره گرفته شد. در نتیجه، از میان چهار هزار و هشتصد سند در سه گروه یادشده، چهارصد و هشتاد و شش سند متمرکز بر گردشگری شناسایی شد. در ادامه، با محاسبه تعداد اسناد گردشگری شناسایی شده از کل اسناد گردآوری شده برای هر شاخص، سهم نسبی مسائل گردشگری در آن محاسبه شد.

در بررسی انواع مسائل گردشگری دستورگذاری شده، تحلیل محتوای کیفی به عنوان روش اصلی تحلیل به کار رفته است. تحلیل محتوای کیفی به عنوان روشی با هدف تفسیر محتوای داده‌های متنی از طریق فرایند نظام‌مند کدگذاری، مقوله‌بندی کدها و شناسایی الگوها تعریف شد (Hsieh & Shannon, 2005: 1278). در پیاده‌سازی این روش، ابتدا هر سند، به عنوان مثال یک نطق، به عنوان واحد تحلیل انتخاب شد. در ادامه، به موازات خواندن متن هر سند، واحدهای معنا شناسایی شدند و با نسبت دادن عناوین مختلف به هر یک، در کنار متن حاشیه نویسی شدند. سپس این برچسب‌ها به جدول کدگذاری منتقل شدند و دو چرخه کدگذاری باز^۱ و محوری^۲ با تکیه بر فرایند استقرار اعمال شد. نتیجه این فرایند ظهور مفاهیمی است که با ادامه کدگذاری و بازچینش حول محور وجوه مشترک، پایه شکل‌گیری مقوله‌های فرعی و در نهایت، مقوله‌های اصلی را فراهم آورده‌اند. مقوله‌های اصلی نمایشگر انواع مسائل انتقالی از حوزه گردشگری به دستورکار خط‌مشی هستند. جدول ۱ بخشی از فرایند کدگذاری و استخراج مقوله‌های اصلی از متن داده‌ها را به تصویر می‌کشد.

---

1 Open Coding

2 Axial Coding

جدول ۱. بخشی از فرایندگذاری و استخراج مقوله‌های اصلی

منبع	متن اصلی	حاشیه‌نویسی	کد باز/اصلاحی	مقوله فرعی	مقوله اصلی
نطق نماینده مجلس ۱۱ مهر ۹۷	منطقه آزاد کیش یک ظرفیت و فرصت طلایی برای رونق اقتصادی کشور است. فعالان اقتصادی بخش خصوصی را دریابید و [منطقه آزاد کیش] با ایجاد زیرساخت‌های مناسب در حوزه توریست و گردشگری قابلیت تبدیل شدن به قطب گردشگری خاورمیانه را دارد.	لزوم بهره‌گیری از منطقه آزاد کیش برای توسعه گردشگری بین‌المللی	لزوم توسعه گردشگری بین‌المللی	تعیین انواع مورد نظر گردشگری	مسئله مرتبط با مدیریت سازماندهی
نطق نماینده ۶ شهریور ۹۷	ما کشاورزی و صنعت خود را از دست دادیم؛ گفتند شما صنعت گردشگری دارید؛ الان استان‌های مختلف کشورمان را به‌عنوان پایتخت گردشگری اعلام می‌کنند پس شمال کشور با این میزان جاذبه گردشگری کجا قرار دارد؟	برنامه‌ریزی ضعیف گردشگری گیلان در مقایسه با سایر استان‌ها	ضعف برنامه‌ریزی در سطح محلی	ضعف در تهیه برنامه‌های جامع گردشگری	
نطق نماینده ۲۱ خرداد ۹۸	چرا باید پسماندهای زباله در استان‌های جنوبی کشور در استان گیلان تخلیه شود؟ این تصمیم را چه کسی گرفته است؟ درحالی‌که استان گیلان باید استان نمونه در گردشگری و جذب گردشگر باشد.	اثرات منفی انتقال پسماند سایر استان‌ها بر گردشگری گیلان	ضعف در زیرساخت‌ها ی مدیریت پسماند	ضعف در توسعه زیرساخت‌های گردشگری	مسئله مرتبط با توسعه محصول گردشگری
نطق اول نماینده ۱۹ فروردین ۹۸	اقتصاد مقاومتی با بهره‌گیری از مدیریت منطقه و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و شراکت مردم ممکن است. از دوستان متولی گردشگری سؤال کنید چه استفاده‌ای از ظرفیت‌های طبیعی و گردشگری غرب استان مازندران به عمل آورده‌اید در حالیکه سایر مناطق در اولویتشان هست.	عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری غرب مازندران در مقایسه با سایر مناطق	عدم توجه به ظرفیت‌های گردشگری مازندران در مقایسه با سایر مناطق	ضعف در توسعه متوازن محصول گردشگری در کشور	

منبع: داده‌های پژوهش

لازم به ذکر است در پیاده‌سازی کدگذاری محوری از اصل هماهنگی درونی^۱ و ناهمگونی بیرونی^۲ پیروی شده‌است تا هیچ کد بازی در بیش از یک مقوله فرعی (Patton, 2002: 465) وارد نشود. در پیاده‌سازی هر دو چرخه کدگذاری، از نرم‌افزار MAXQDA بهره گرفته شده‌است.

در ارتقای اعتبار نتایج پژوهش کیفی حاضر، مفهوم اعتبارپذیری^۳ به کار رفته است. منظور از اعتبارپذیری واقعی بودن توصیف‌ها و یافته‌های پژوهش است. بهره‌گیری از روش مناسب برای گردآوری داده‌ها (Polit & Beck, 2012) و ارزیابی فرایند مقوله‌بندی از طریق اتخاذ استراتژی خودبازبینی^۴ (Riege, 2003) دو اقدام اصلی برای تأمین اعتبارپذیری این پژوهش هستند. در نهایت، تهیه و نگهداری یادداشت‌هایی از مجموعه داده‌ها، شامل توصیف و معرفی شاخص‌ها، تکنیک به کاررفته با هدف ارتقای انتقال‌پذیری یا ظرفیت تعمیم نتایج پژوهش است. به‌رصورت، ارزیابی قابلیت تعمیم در پژوهش‌های کیفی چالش‌برانگیز است. به‌طوری‌که بسیاری از صاحب‌نظران، قضاوت خوانندگان نتایج پژوهش را رکن اصلی در ارزیابی قابلیت تعمیم آن به سایر حوزه‌ها می‌دانند (Elo et al., 2014; Lincoln & Guba, 1985).

یافته‌ها

مسائل گردشگری در گروه شاخص‌های مبتنی بر قانون‌گذاری

خط‌مشی‌های گردشگری اولین شاخصی است که در این گروه مورد بررسی قرار گرفته‌است. از میان چهارصد خط‌مشی مصوب مجلس شورای اسلامی برای بازه زمانی مورد مطالعه، تعداد هفت خط‌مشی متمرکز بر مسائل گردشگری احصا شد. به عبارت دیگر، ۱/۷۵٪ از خط‌مشی‌های مصوب متمرکز بر مسائل گردشگری هستند. همان‌طور که در نمودار توزیع زمانی خط‌مشی‌های گردشگری مشاهده می‌شود (نمودار ۱- الف) در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴، شاهد بیشترین تعداد خط‌مشی گردشگری هستیم که در دوره شش ساله مورد مطالعه در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده‌اند. سال‌های متعاقب نمایشگر روندی تقریباً نزولی در تعداد خط‌مشی‌های گردشگری است.

1 Internal Homogeneity

2 External Heterogeneity

3 Credibility

4 Researcher Self-Monitoring

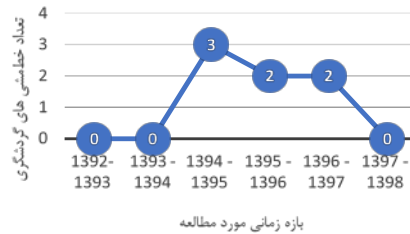
در جریان تحلیل انواع مسائل هدف در خط‌مشی‌ها، ابتدا تعداد ۸ کد باز و در نهایت، ۳ مقوله اصلی استخراج شد. بررسی سهم نسبی خط‌مشی‌های مرتبط با هر یک از مسائل نمایشگر آن است که ۷۵٪ از خط‌مشی‌های گردشگری مصوب در بازه مورد مطالعه این پژوهش مسائل مرتبط با توسعه محصول گردشگری را هدف قرار داده‌اند (جدول ۲-الف).

دومین شاخص مورد مطالعه در این گروه نطق‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی در صحن علنی است. به‌طور کلی، تعداد ۹۶۳ نطق در صحن علنی در بازه زمانی مورد نظر شناسایی شد، که ۴۲۴ مورد از آن‌ها در برگیرنده مسائل حوزه گردشگری بودند. به‌عبارتی، سهم مسائل گردشگری در نطق نمایندگان مجلس تقریباً ۴۴٪ است. به‌طور کلی، می‌توان گفت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در سخنرانی‌های خود در سه سال آخر در مقایسه با ۳ سال اول بازه مورد نظر، بیشتر به مسائل گردشگری پرداخته‌اند (نمودار ۱-ب). در این میان، بیشترین میزان دستورگذاری در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۵ مشاهده می‌شود.

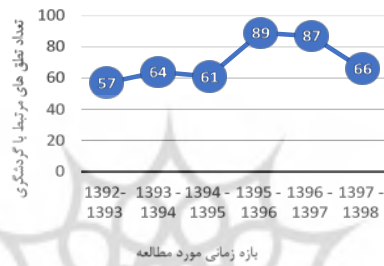
در تحلیل انواع مسائل انتقالی، ابتدا تعداد ۵۸۳ کد باز و در نهایت، ۶ مقوله اصلی استخراج شد. همان‌طور که در جدول ۲-ب مشاهده می‌شود مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی بیشترین مسائل منتقل شده به دستورکارند (جدول ۲-ب).

طرح‌های ارائه‌شده در مجلس، شامل هر دو طرح نمایندگان و شورای عالی استان‌ها، آخرین شاخص مورد مطالعه در این گروه‌اند. در این پژوهش، تعداد نه طرح مرتبط با گردشگری از میان ۶۵۹ مورد ارائه‌شده در مجلس شورای اسلامی در بازه مورد نظر شناسایی شد. لذا می‌توان گفت ۱/۳۶٪ از طرح‌های ارائه‌شده در بازه مذکور با هدف‌گیری مسائل گردشگری طراحی شده‌اند. به‌طور مشخص، در دو سال اول بازه، هیچ طرحی با تمرکز بر مسائل گردشگری در مجلس شورای اسلامی ارائه نشده‌است، در حالی که سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴ شاهد بیشترین میزان دستورگذاری مسائل گردشگری هستیم. با این حال، سیر نزولی در سال‌های متعاقب، نمایشگر کاهش این میزان است (نمودار ۱-ج).

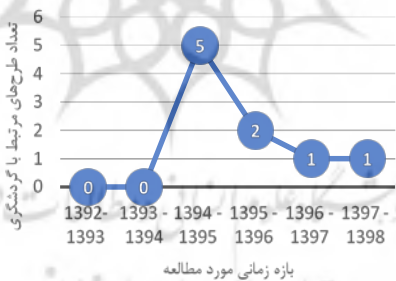
در جریان بررسی انواع مسائل انتقالی، پس از تعیین ۱۲ کد باز در نهایت، ۵ مقوله اصلی به‌عنوان مسائل هدف در طرح‌های ارائه‌شده برای حوزه گردشگری شناسایی شدند. بررسی سهم نسبی مسائل نمایشگر آن است که مسائل مرتبط با قوانین و مقررات گردشگری بیشتر از سایر مسائل به دستورکار راه یافته‌اند (جدول ۲-ج).

نمودار ۱ - الف. توزیع زمانی خط‌مشی‌های گردشگری مصوب مجلس شورای اسلامی در بازه‌ی ۱۳۹۲ - ۱۳۹۸ [منبع: داده‌های پژوهش]

نمودار ۱ - ب. توزیع زمانی نطق‌های مرتبط با گردشگری نمایندگان در صحن علنی مجلس شورای اسلامی در بازه‌ی ۱۳۹۲ - ۱۳۹۸ [منبع: داده‌های پژوهش]

نمودار ۱ - ج. توزیع زمانی طرح‌های مرتبط با گردشگری در مجلس شورای اسلامی در بازه‌ی ۱۳۹۲ - ۱۳۹۸ [منبع: داده‌های پژوهش]

نمودار ۱. توزیع زمانی دستورگذاری مسائل گردشگری بر پایه‌ی گروه شاخص‌های مبتنی بر قانون‌گذاری
منبع: داده‌های پژوهش

جدول ۲. انواع مسائل گردشگری در دستورکار در شاخص‌های مبتنی بر قانون‌گذاری

جدول ۲- الف. انواع مسائل دستورگذاری شده بر اساس خط‌مشی‌های گردشگری مصوب در بازه ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ و سهم نسبی هر یک					
مقوله‌های فرعی	#	%	مقوله‌های اصلی	#	%
توسعه و حفاظت منابع فرهنگی گردشگری	۵	٪۸۴	مسائل مرتبط با توسعه محصول گردشگری	۶	٪۷۵
توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل بین‌المللی	۱	٪۱۶			
مدیریت اثرات گردشگری	۱	٪۱۰۰	مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی گردشگری	۱	٪۱۲/۵
حمایت از مشاغل حوزه گردشگری	۱	٪۱۰۰	مسائل مرتبط با نیروی انسانی گردشگری	۱	٪۱۲/۵
جمع					
جدول ۲- ب. انواع مسائل دستورگذاری شده بر اساس سخنرانی‌های صحن علنی نمایندگان مجلس شورای اسلامی در بازه ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ و سهم نسبی هر یک					
مقوله‌های فرعی	#	%	مقوله‌های اصلی	#	%
تعیین انواع مورد نظر گردشگری	۶۶	٪۲۳/۸	مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی گردشگری	۲۷۷	٪۴۷/۵
ضعف در تهیه برنامه‌های جامع گردشگری	۶۸	٪۲۴/۵			
ضعف در پیاده‌سازی برنامه‌ها و طرح‌های گردشگری	۱۲	٪۴/۳			
توزیع نامتوازن بودجه و اعتبارات گردشگری در کشور	۵۷	٪۲۰/۵			
مسائل و مشکلات ساختاری	۵۱	٪۱۸/۴			
ضعف در تهیه سیستم اطلاعات مدیریت گردشگری	۲	٪۰/۷			
ضعف در مدیریت اثرات گردشگری	۷	٪۲/۵			
ضعف در همپوندی عملکردی با سایر حوزه‌ها	۸	٪۲/۹			
ضعف در مشارکت با بخش خصوصی	۶	٪۲/۲			

ادامه جدول ۲.

ادامه جدول ۲- ب.					
%	#	مقوله‌های اصلی	%	#	مقوله‌های فرعی
%۴۳/۹	۲۵۶	مسائل مرتبط با توسعه محصول گردشگری	%۳۴/۴	۸۸	ضعف در توسعه متوازن گردشگری در کشور
			%۴۱	۱۰۵	ضعف در توسعه زیرساخت‌های گردشگری
			%۳/۱	۸	ضعف در توسعه روساخت‌ها و تأسیسات گردشگری
			%۹	۲۳	ضعف در سرمایه‌گذاری در گردشگری
			%۱۰/۵۵	۲۷	ضعف در توسعه و حفاظت منابع فرهنگی گردشگری
			%۱/۹۵	۵	ضعف در توسعه و حفاظت منابع طبیعی گردشگری
%۱/۵	۹	مسائل مرتبط با بازاریابی گردشگری	%۳۳/۳۳	۳	ضعف در تدوین سیاست‌های بازاریابی گردشگری
			%۴۴/۴۴	۴	ضعف در تبلیغات و فعالیت‌های پیشبرد گردشگری
			%۲۲/۲۲	۲	ضعف در برندینگ گردشگری
%۵	۲۹	مسائل مرتبط با قوانین و مقررات گردشگری	%۱۰/۴	۳	ضعف در تدوین قوانین و مقررات کنترل‌کننده فعالیت‌های گردشگری
			%۸۹/۶	۲۶	ضعف در تدوین قوانین و مقررات حمایتی
%۱/۴	۸	مسائل مرتبط با منابع انسانی گردشگری	%۲۵	۲	ضعف در آموزش نیروی انسانی
			%۱۲/۵	۱	ضعف در نیروی انسانی متخصص
			%۶۲/۵	۵	لزوم حمایت از مشاغل در حوزه گردشگری
%۰/۷	۴	مسائل مرتبط با مدیریت اطلاع‌رسانی	%۲۵	۱	ضعف در توانمندسازی جامعه محلی
			%۷۵	۳	لزوم مشارکت ذی‌نفعان در توسعه گردشگری
%۱۰۰	۵۸۳	جمع			

ادامه جدول ۲.

جدول ۲- ج. انواع مسائل دستورگذاری شده بر اساس طرح‌های ارائه شده در مجلس شورای اسلامی در بازه ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ و سهم نسبی هر یک					
مقوله‌های فرعی	#	%	مقوله‌های اصلی	#	%
قوانین و مقررات کنترل‌کننده فعالیت‌های گردشگری	۴	۸۰٪	مسائل مرتبط با قوانین و مقررات گردشگری	۵	۴۱٪
ضعف در تدوین قوانین و مقررات حمایتی	۱	۲۰٪			
همپیوندی عملکردی با سایر حوزه‌ها	۲	۶۶٪	مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی گردشگری	۳	۲۵٪
مسائل و مشکلات ساختاری	۱	۳۳٪			
توسعه و حفاظت منابع فرهنگی گردشگری	۲	۱۰۰٪	مسائل مرتبط با توسعه محصول گردشگری	۲	۱۶٪
حمایت از مشاغل در حوزه گردشگری	۱	۱۰۰٪	مسائل مرتبط با منابع انسانی گردشگری	۱	۸۳٪
توانمندسازی جامعه محلی	۱	۱۰۰٪	مسائل مرتبط با مدیریت اطلاع‌رسانی	۱	۸۳٪
جمع	۱۲	۱۰۰٪			

منبع: داده‌های پژوهش

مسائل گردشگری در گروه شاخص‌های مبتنی بر قوه مجریه

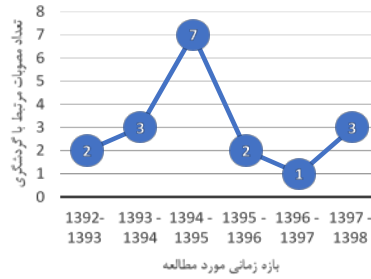
مصوبات هیئت دولت به‌عنوان اولین شاخص مورد مطالعه در این گروه هستند. از میان تعداد ۱۸۶۵ مصوبه هیئت دولت، در بازه شش‌ساله مورد نظر محققان، تعداد هجده مورد مرتبط با گردشگری شناسایی شد. به عبارتی، سهم مسائل گردشگری در مصوبات هیئت دولت کمتر از یک درصد است. همان‌طور که در نمودار ۲- الف مشاهده می‌شود، دستورگذاری مسائل گردشگری در سال سوم بازه (۱۳۹۵ - ۱۳۹۴) به بالاترین میزان خود رسیده‌است. این در حالی است که کاهش ناگهانی در انتقال این مسائل در سال‌های متعاقب چشمگیر است. با این حال، افزایش نسبی در سال پایانی بازه مورد مطالعه به چشم می‌خورد. در بررسی انواع مسائلی که به دستورکار دولت راه یافته‌اند، ابتدا تعداد نوزده کد باز و در پایان چهار مقوله اصلی شناسایی شدند. به‌طور مشخص، مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی بیشتر از سایر انواع به دستورکار راه یافته‌اند. (جدول ۳- الف).

مصوبات سازمان‌های زیر نظر ریاست جمهوری از جمله سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری^۱، سازمان حفاظت محیط زیست و شوراهای عالی چون شهرسازی و معماری ایران که دارای حق تدوین خط‌مشی درحوزه‌های مشخصی هستند از دیگر شاخص‌هایی است که در گروه قوه مجریه مورد بررسی قرار گرفته‌است. در این پژوهش، تعداد بیست و سه مصوبه گردشگری از تعداد کل ۶۳۳ مورد مصوبه شناسایی شدند. لذا می‌توان گفت مسائل گردشگری سهمی معادل ۳/۶۳٪ را در میان مصوبه‌های این مراجع به خود اختصاص داده‌اند. همانطور که در نمودار ۲- ب مشاهده می‌شود، درحالی‌که روند انتقال مسائل گردشگری به دستورکار در غالب سال‌های مورد مطالعه سیری صعودی را طی کرده، مصوبات مرتبط با این حوزه در سال ۱۳۹۶ - ۱۳۹۵ کاهشی قابل توجه داشته، که در سال بعد نیز ادامه یافته بود. به‌هرصورت، افزایش ناگهانی در تعداد مصوبات مذکور در آخرین سال از بازه مورد مطالعه نشان از بالاترین میزان دستورگذاری برای سال مورد نظر دارد.

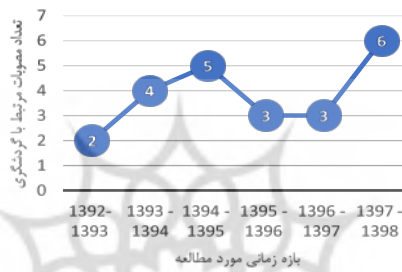
در بررسی انواع مسائل دستورگذاری شده، ابتدا تعداد ۲۳ کد باز و در نهایت سه مقوله اصلی استخراج شد. همانطور که در جدول ۳- ب مشاهده می‌شود مسائل مرتبط با قوانین و مقررات گردشگری بیش از سایر انواع به دستورکار این سازمان‌ها و شوراهای منتقل شده‌اند. آخرین شاخصی که در این گروه مطالعه شد لایحه‌های ارائه‌شده از سوی دولت به مجلس شورای اسلامی است. از میان تعداد ۲۷۰ لایحه ارائه‌شده به مجلس طی شش سال، پنج مورد مرتبط با گردشگری احصا شد. به این ترتیب، می‌توان گفت سهم نسبی مسائل گردشگری در میان لوایح دولت معادل ۱/۸۵٪ است. درعین حال، بیشترین میزان دستورگذاری برای سال سوم بازه، یعنی ۱۳۹۵ - ۱۳۹۴، مشاهده می‌شود (نمودار ۲ - ج). همچنین با هدف شناسایی انواع مسائل دستورگذاری شده در لوایح، ابتدا ۵ کد باز و سپس دو مقوله اصلی شناسایی شد. همانطور که در جدول ۳- ج مشاهده می‌شود، مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی هدف اصلی در لوایح هستند.

---

۱ این سازمان در تاریخ ۱۴ مرداد ۱۳۹۸ منحل و به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تبدیل شده‌است؛ بااین‌حال، با توجه به قلمرو زمانی پژوهش، یعنی دوران قبل از تبدیل به وزارتخانه، در این پژوهش از عنوان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری بهره گرفته شده‌است.

نمودار ۲- الف. توزیع زمانی مصوبات هیأت دولت مرتبط با گردشگری در بازه ۱۳۹۲ - ۱۳۹۸ [منبع: داده‌های پژوهش]

نمودار ۲- ب. توزیع زمانی مصوبات سازمان‌ها و شوراهای زیر نظر قوه مجریه مرتبط با گردشگری در بازه ۱۳۹۲ - ۱۳۹۸ [منبع: داده‌های پژوهش]

نمودار ۲. توزیع زمانی دستورگذاری مسائل گردشگری بر پایه گروه شاخص‌های مبتنی بر قوه مجریه

منبع: داده‌های پژوهش

جدول ۳. انواع مسائل گردشگری در دستورکار در شاخص‌های مبتنی بر قوه مجریه

جدول ۳- الف. انواع مسائل دستورگذاری شده بر اساس مصوبات هیئت دولت در بازه ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ و سهم نسبی هر یک					
مقوله‌های فرعی	#	%	مقوله‌های اصلی	#	%
مسائل و مشکلات ساختاری تعیین انواع مورد نظر گردشگری مدیریت اثرات گردشگری همپیوندی عملکردی با سایر حوزه‌ها	۳	۵۰٪	مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی گردشگری	۶	۳۱/۸٪
	۱	۱۶/۶٪			
	۱	۱۶/۶٪			
	۱	۱۶/۶٪			
برندینگ گردشگری تدوین سیاست‌های بازاریابی گردشگری تبلیغات و فعالیت‌های پیشبرد گردشگری	۳	۶۰٪	مسائل مرتبط با بازاریابی گردشگری	۵	۲۶/۳٪
	۱	۲۰٪			
	۱	۲۰٪			
تدوین قوانین و مقررات کنترل کننده فعالیت‌های گردشگری تدوین قوانین و مقررات حمایتی	۴	۸۰٪	مسائل مرتبط با قوانین و مقررات گردشگری	۵	۲۶/۳٪
	۱	۲۰٪			
توسعه و حفاظت منابع طبیعی گردشگری توسعه و حفاظت جاذبه‌های گردشگری مذهبی	۲	۶۶/۶٪	مسائل مرتبط با توسعه محصول گردشگری	۳	۱۵/۸٪
	۱	۳۳/۳٪			
جمع					
۱۹					
۱۰۰٪					
جدول ۳- ب. انواع مسائل دستورگذاری شده بر اساس مصوبات سازمان‌ها و شوراهای زیر نظر قوه مجریه در بازه ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ و سهم نسبی به هریک					
مقوله‌های فرعی	#	%	مقوله‌های اصلی	#	%
قوانین و مقررات کنترل کننده فعالیت‌های گردشگری	۱۶	۱۰۰٪	مسائل مرتبط با قوانین و مقررات گردشگری	۱۶	۷۰٪
توسعه زیرساخت‌های گردشگری توسعه روستاها و تأسیسات گردشگری توسعه و حفاظت منابع طبیعی گردشگری	۳	۵۰٪	مسائل مرتبط با توسعه محصول گردشگری	۶	۲۶٪
	۲	۳۴٪			
	۱	۱۶٪			
تعیین انواع مورد نظر گردشگری	۱	۱۰۰٪	مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی گردشگری	۱	۴٪
جمع					
۲۳					
۱۰۰٪					
جدول ۳- ج. انواع مسائل دستورگذاری شده بر اساس لوائح دولت در بازه ۱۳۹۸ - ۱۳۹۲ و سهم نسبی هریک					
مقوله‌های فرعی	#	%	مقوله‌های اصلی	#	%
تعیین انواع مورد نظر گردشگری تهیه برنامه‌های جامع گردشگری	۲	۶۷٪	مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی گردشگری	۳	۶۰٪
	۱	۳۳٪			
تدوین قوانین و مقررات حمایتی	۲	۱۰۰٪	مسائل مرتبط با قوانین و مقررات گردشگری	۲	۴۰٪
جمع					
۵					
۱۰۰٪					

منبع: داده‌های پژوهش

مسائل گردشگری در بودجه

آخرین گروه از شاخص‌های مورد بررسی بودجه گردشگری است، زیرا سهم گردشگری از بودجه کل کشور می‌تواند نشانی از انتقال این حوزه به‌عنوان یک کل در دستور کار خط‌مشی باشد. به‌طور کلی، بودجه گردشگری به‌عنوان یک فصل در ذیل اعتبارات امور فرهنگ و تربیت‌بدنی و گردشگری از مجموع امور ده‌گانه در بودجه کل کشور در نظر گرفته می‌شود. لازم به ذکر است به دلیل عدم دسترسی به سهم فصل گردشگری برای سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴، این میزان صرفاً برای سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار گرفته است (جدول ۴). به‌طور کلی، می‌توان گفت به‌غیر از کاهش در سال ۱۳۹۶، سهم نسبی گردشگری از مجموع اعتبارات امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ روندی صعودی طی کرده است.

جدول ۴. سهم نسبی گردشگری از مجموع اعتبارات امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری در

قانون بودجه سال‌های ۱۳۹۸ - ۱۳۹۵

قانون بودجه	امور / فصل	امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری	فصل گردشگری	فصل فرهنگ	فصل تربیت‌بدنی
قانون بودجه ۱۳۹۵	کل اعتبارات	۸۴,۳۵۴,۰۵۹	۳۳,۹۹۸,۰۸	۶۶,۰۰۲,۴۹۱	۱۴,۹۵۱,۷۶۰
	سهم فصل	%۱۰۰	%۴	%۷۸	%۱۸
قانون بودجه ۱۳۹۶	کل اعتبارات	۸۰,۸۰۳,۷۷۹	۲,۲۱۰,۰۰۶	۶۶,۲۷۳,۳۴۷	۱۲,۳۲۰,۴۲۶
	سهم فصل	%۱۰۰	%۲/۷	%۸۲	%۱۵/۳
قانون بودجه ۱۳۹۷	کل اعتبارات	۷۸,۸۷۸,۰۶۸	۳,۰۸۱,۰۷۰	۶۵,۸۵۵,۹۶۶	۹,۹۳۴,۰۳۲
	سهم فصل	%۱۰۰	%۳/۹	%۸۳/۵	%۱۲/۶
قانون بودجه ۱۳۹۸	کل اعتبارات	۸۰,۵۶۳,۴۱۳	۴,۰۷۰,۱۹۰	۶۳,۹۶۵,۱۶۰	۱۲,۵۲۸,۰۶۳
	سهم فصل	%۱۰۰	%۵/۱	%۷۹/۴	%۱۵/۵

منبع: معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی، ۱۳۹۶؛ ۱۳۹۷؛ ۱۳۹۸

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با تمرکز بر مرحله دستورگذاری، به بررسی انتقال انواع مسائل حوزه گردشگری به فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی کشور پرداخت. در این راستا، شاخص‌های دستورکار خط‌مشی در سه گروه شاخص‌های مبتنی بر قانون‌گذاری، قوه مجریه و بودجه عمومی مورد مطالعه قرار گرفتند. تحلیل محتوای این شاخص‌ها از ضعف در دستورگذاری مسائل حوزه گردشگری حکایت دارد. به طوری که، مسائل مذکور در کمتر از ۵٪ از اسناد مرتبط با هر یک از شاخص‌های مورد مطالعه برای گروه‌های قانون‌گذاری و قوه مجریه شناسایی شدند. با این حال، شاخص صحن علنی مجلس شورای اسلامی با سهمی معادل ۴۴٪ استثناست. در این میان، توجه به تفاوت در ماهیت شاخص‌ها ضروری به نظر می‌رسد، زیرا صحن علنی مجلس در برگیرنده نطق نمایندگان است، که در آن به مسائل حوزه گردشگری کشور و/یا حوزه انتخابی خود تأکید دارند. این درحالی است که سایر شاخص‌های مورد مطالعه نمایشگر مواردی هستند که نیازمند طراحی و تدوین مثلاً طرح یا خط‌مشی هستند. به هر صورت، هر دو حالت، خواه سخنرانی و خواه تدوین مصوبه نشانگر دستورگذاری هستند و تفاوت در سهم نسبی شاخص‌ها منطقی به نظر می‌رسد.

نکته مهم دیگر آغاز یک سیر بالقوه صعودی در انتقال مسائل گردشگری در شاخص‌های مصوبات هیئت دولت، مصوبات سازمان‌ها و شوراهای زیر نظر قوه مجریه و بودجه گردشگری در سال پایانی بازه مورد مطالعه (نمودارهای ۲ - الف و ب و جدول ۴) است، که می‌تواند به عنوان نشانی از افزایش در دستورگذاری این مسائل برای سال‌های آتی در نظر گرفته شود.

علاوه بر میزان دستورگذاری، بررسی انواع مسائل منتقل شده به فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی نیز حائز اهمیت است، زیرا به طور کلی فضای دستورکار مانند منبعی محدود است. جایگاه ضعیفی که مسائل گردشگری در کسب سهم از این منبع دارند، این محدودیت را برای آن‌ها دوچندان کرده است. در این میان، آگاهی از انواع مسائلی که به دستورکار منتقل شده‌اند و سهم نسبی هر یک شکاف‌های در خط‌مشی‌گذاری گردشگری را به تصویر می‌کشد، زیرا دستورکار منشا شکل‌گیری فرایند خط‌مشی است. بنابراین شناسایی بیشترین و کمترین مسائل دستورگذاری شده نشانگر میزان تنوع در انواع خط‌مشی گردشگری است. به طور مشخص، معرفی مسائلی که در انتقال به دستورکار چندان موفق نبوده‌اند در واقع

نشانگر خلأ در تدوین خط‌مشی‌های مرتبط در بازه مورد مطالعه است. در این مقاله، انواع مسائل دستور‌گذاری شده در شش گروه اصلی مسائل مرتبط با مدیریت و سازماندهی، توسعه محصول، قوانین و مقررات، بازاریابی، نیروی انسانی و مدیریت اطلاع‌رسانی گردشگری شناسایی شدند. در این میان، سه گروه اول، بدون ترتیب، بیشترین مسائل دستور‌گذاری شده هستند. به طوری که، در بیش از نیمی از شاخص‌های مورد مطالعه، در جایگاه‌های اول یا دوم از مسائل انتقالی قرار گرفته‌اند. در نقطه مقابل، دو گروه مسائل مرتبط با بازاریابی و مدیریت اطلاع‌رسانی گردشگری قرار دارند، که در مقایسه با سایر انواع، کمتر به دستور‌کار راه‌یافته‌اند. بازماندن مسائلی چون ضعف در تدوین سیاست‌های بازاریابی گردشگری، ضعف در تبلیغات و فعالیت‌های پیشبرد گردشگری و ضعف در برندینگ از گروه مسائل مرتبط با بازاریابی و/یا مسائلی چون لزوم مشارکت ذی‌نفعان در توسعه گردشگری و توانمندسازی جامعه محلی در گروه مسائل مدیریت اطلاع‌رسانی از دستور‌کار، پیامدی جز تضعیف توسعه گردشگری به دلیل فقدان یا تعداد کم خط‌مشی‌هایی که تخفیف و حل این مسائل را هدف قرار دهند به همراه ندارد. علی‌رغم آنکه دستور‌گذاری مسائلی چون ضعف در تهیه برنامه‌های جامع گردشگری و پیاده‌سازی آن‌ها یا ضعف در توسعه روستاها و تأسیسات گردشگری گامی لازم جهت تدوین خط‌مشی‌های مرتبط با توسعه گردشگری است، ولی کافی نیست، زیرا توسعه گردشگری نیازمند توجه متوازن به همه ابعاد این پدیده چندوجهی است.

با توجه به مطالب بالا، می‌توان گفت مقاله حاضر بعدی از خط‌مشی‌گذاری گردشگری را مورد مطالعه قرار داد که تا پیش از این به طور نظام‌مند مورد توجه محققان این حوزه قرار نگرفته بود. در عین حال، مطالعه انواع مسائل در یک حوزه مشخص گردشگری با بهره‌گیری از طیفی از شاخص‌های دستور‌کار خط‌مشی در سه گروه و در نتیجه، ترسیم تصویری کامل‌تر از دستور‌گذاری، نقطه تمایز این مقاله از مطالعات پیشین در سایر حوزه‌هاست، که تنها بر خروجی فرایند خط‌مشی عمومی تأکید داشته و/یا دستور‌گذاری یک مسئله مشخص در خط‌مشی عمومی را مورد بررسی قرار داده‌اند.

با توجه به نتایج مقاله حاضر، به نظر می‌رسد که ضعف در دستور‌گذاری انواع مختلف مسائل حوزه گردشگری یکی از موانع مهم بر سر راه خط‌مشی‌گذاری گردشگری و به تبع آن توسعه این حوزه در کشور است. در مقابله با این مانع، تمرکز بر شکاف‌های شناسایی شده در پژوهش حاضر به‌عنوان اولویت‌های دستور‌گذاری بسیار اهمیت دارند. در این میان،

نشانه‌هایی از آغاز افزایش در دستورگذاری، که در این پژوهش شناسایی شد، می‌تواند به‌طور بالقوه نویدبخش چرخش رقابت دستورگذاری به نفع گردشگری و در نتیجه، ظهور فرصتی برای تاکید بر شکاف‌های مذکور باشد. با این حال، به‌نظر می‌رسد ماهیت میان‌بخشی مسائل یکی از چالش‌های اصلی بازیگران نهادی و غیرنهادی درگیر در این رقابت باشد، چرا که پیشبرد مسائل مذکور به‌سوی دستور کار خط‌مشی نیازمند مشارکت گروه‌هایی از بازیگران نهادی و غیرنهادی در حوزه‌های مرتبط است. در این جهت، به‌نظر می‌رسد اتخاذ رویکرد مشارکتی برای مدیریت گردشگری کشور و شکل‌گیری شوراهای هماهنگی با حضور بازیگران نهادی و غیرنهادی، که با هر یک از گروه‌های مسائل فوق‌الذکر درگیر هستند، لازمه حرکت این مسائل در میان بخش‌های مختلف و دستیابی به دستور کار خط‌مشی باشد. با توجه به مطالب بالا، می‌توان گفت پژوهش حاضر گامی مؤثر در مطالعات خط‌مشی گذاری گردشگری محسوب می‌شود. به‌هرصورت، مطالعه تطبیقی جایگاه مسائل گردشگری، محاسبه سهم نسبی کلیه مسائل انتقال‌یافته از سایر حوزه‌ها به دستور کار خط‌مشی، و مطالعه طولی روند دستورگذاری مسائل گردشگری در سه گروه از شاخص‌های معرفی شده در این پژوهش برای چند دوره خط‌مشی گذاری عمومی از جمله موضوعات مهم برای پژوهش‌های آتی با هدف تکمیل تصویر این مرحله از خط‌مشی گذاری گردشگری هستند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

سپاسگزاری

در انجام و چاپ این پژوهش از هیچ‌گونه حمایت مالی بهره گرفته نشده است.

ORCID

Faranak Ranjbar Motalegh
Mahmood Ziaee

<https://orcid.org/0000-0001-9070-720X>

<https://orcid.org/0000-0001-8518-3640>

منابع

- امینیان، ناصر و سیدنقوی، میرعلی (۱۳۹۷). ارائه الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری در ایران. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری. ۱۳(۴۲): ۲۷-۱۰۲.

بخشی، حامد (۱۳۹۳). بررسی جایگاه و ابعاد گردشگری در اسناد فرادستی عمرانی و توسعه ایران. در مجموعه مقالات همایش بین‌المللی علمی - راهبردی توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران، چالش‌ها و چشم‌اندازها (ص ۲۲۴ - ۲۳۷). پژوهشکده گردشگری جهاد دانشگاهی، مشهد، مهر ۱۳۹۳.

بهمنی، پریسا و نمایان، فرشید (۱۳۹۹). طراحی مدل اقتصاد گردشگری شهری با رویکرد ساختاری - تفسیری. مطالعات ساختار و کارکرد شهری. ۷(۲۵): ۱۵۷-۱۷۷.

خدایاری زرنق، رحیم؛ رواقی، حمید؛ مصدق‌راد، علی محمد؛ صداقت، عباس؛ فلاحی، حمیرا؛ سید علی‌نقی، سیداحمد و محرز، مینو (۱۳۹۵). فرایند سیاست‌گذاری اچ‌آی‌وی/ایدز در ایران: بخش اول - تحلیل دستورگذاری اچ‌آی‌وی/ایدز با کاربرد چارچوب کینگدان. تصویر سلامت. ۷(۳): ۱-۱۴.

رحمانی، زین‌العابدین؛ پرهیزگار، محمد مهدی؛ امینی، محمد تقی و شیرمحمدی، یزدان (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر اجرای سیاست‌های گردشگری جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری. ۸(۲۴): ۱۸۳-۲۰۷.

رنجبر متعلق، فرانک (۱۳۹۹). الگوی تنظیم دستورکار خط‌مشی‌های عمومی ایران با تأکید بر گردشگری. رساله دکتری مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران. ضرغام بروجنی، حمید و بذرافشان، مرتضی (۱۳۹۵). چارچوب تدوین سیاست‌های گردشگری جمهوری اسلامی ایران. دوفصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری. ۸(۸): ۵۱-۷۷. عباسی کارجگان، داود (۱۳۹۵). طراحی و تدوین الگوی مناسب مدیریت گردشگری شهر تهران. رساله دکتری مدیریت گردشگری، دانشگاه علامه طباطبایی تهران. فرزین، محمدرضا؛ عباس‌پور، نیلوفر؛ اشرفی، یکتا و ضرغام بروجنی، حمید (۱۳۹۹). اثرات توسعه گردشگری ورودی بر توزیع درآمد بین خانوارها و شرکت‌ها. دوفصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری. ۸(۱۶): ۱-۲۶.

کروبی، مهدی؛ یآوری‌گهر، فاطمه؛ زارع، رحیم و عباسی، دیاکو (۱۳۹۹). موانع اجرای سیاست گردشگری در ج.ا.ایران: ارائه چارچوبی مفهومی. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری. ۹(۳۴): ۴۳-۶۶.

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی (۱۳۹۶). بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور، بخش فرهنگ. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی (۱۳۹۷). بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور، حوزه تربیت بدنی، ورزش و جوانان. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی (۱۳۹۸). بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور، ۳۵.

چشم انداز کلی بودجه فرهنگ. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. مهرآرا، محسن و شیرمحمدی، پگاه (۱۳۹۸). اثر درآمدهای گردشگری بر نابرابری درآمد با رویکرد رگرسیون پانل کوانتایل (مطالعه موردی: منتخب کشورهای در حال توسعه). *مطالعات گردشگری*. ۱۴(۴۶): ۱۹۷ - ۲۲۲.

مجیدی، محمدرضا (۱۳۹۰). سیاست گردشگری خارجی در ایران: جستجوی الگوی مطلوب. *فصلنامه سیاست*. ۴۰(۴): ۲۵۷ - ۲۷۲.

میرزمانی، اعظم؛ اخوان علوی، سید حسین؛ امیری، علی نقی و اسماعیلی، حسین (۱۳۹۷). فهم فرایند سیاست‌گذاری مالیاتی در ایران: عوامل مؤثر بر دستور‌گذاری مالیاتی در سطح ملی و بازیگران آن. *پژوهشنامه مالیات* ۲۵(۳۶): ۲۱۱ - ۲۴۸.

References

- A'zam M. ; Sayyad Hossein, A. A. ; Amiri A. & Hossein, E. (2019). Understanding Tax Policy-making Process in Iran: Factors Affecting Tax Agenda setting Process at the National Level and its Actors. *Journal of Tax Research*, 25 (36): 211- 249. Retrived from: <http://taxjournal.ir/article-1-1328-fa.html>. [In Persian]
- Abbasi Karjegan, A. (2016). *Design and Development of the Model of Tehran Tourism Management*. Unpublished Doctoral Dissertation: Allameh Tabataba'i University. [In Persian]
- Aminian, N. & Seyed Naghavi, M. A. (2018). Presenting Pattern of Good Governance of Tourism in Iran. *Tourism Studies*, 13(42): 67 - 102. Retrieved from: https://tms.atu.ac.ir/article_9018.html?lang=en. [In Persian]
- Bahmani, P. & Namamian, F. (2021). Designing a Model of Urban Tourism Economy with Structural-Interpretive Approach. *Urban Structure and Function Studies*, 7(25): 157 - 177. doi: 10.22080/usfs.2020.17545.1891. [In Persian]
- Bakhshi, H. (2014). Status and Dimentions of Tourism in Development Plans of Iran. *International Scientific - Strategic Conference on Tourism Development for Islamic Republic of Iran, Challenges and Prospects* (pp. 224 - 237). Mashhad: Academic Center for Education, Culture and Research. [In Persian]
- Borghetto, E. & Belchior, A. M.. (2019). Party Manifestos, Opposition and Media as Determinants of the Cabinet Agenda. *Political Studies*, 68(1):37-53. doi:10.1177/0032321718820738.
- Brynard, P. (2006). The nature of the policy problem. *Journal of PublicAdministration*, 41(2.2): 357 - 373. retrieved from: <http://hdl.handle.net/2263/3142>.
- Cross, J. P., & Vaznonytè, A. (2020). Can we do what we say we will do? Issue salience, government effectiveness, and the legislative efficiency of Council Presidencies.. *European Union Politic*, 21(4): 657-679. <https://doi.org/10.1177/1465116520950829>.

- Dearing, J. W. & Rogers, E. M.. (1996). *Agenda-Setting*. London: SAGE Publications.
- Dekker, R. & Scholten, P. (2017). Framing the Immigration Policy Agenda: A Qualitative Comparative Analysis of Media Effects on Dutch Immigration Policies. *The International Journal of Press/Politics*, 22(2):202-222. doi:10.1177/1940161216688323.
- Deputy of Social- Cultural research (2017). National Budget Bill – Culture Segment. The Research Center of Islamic legislative Assembly. [In Persian]
- Deputy of Social- Cultural research (2018). National Budget Bill – Sport and Youths Segment. The Research Center of Islamic legislative Assembly. [In Persian]
- Deputy of Social- Cultural research (2019). National Budget Bill – Culture Segment. The Research Center of Islamic legislative Assembly. [In Persian]
- Elo, S.; Kääriäinen, M.; Kanste, O.; Pölkki, T.; Utriainen, K. & Kyngäs, H.. (2014). Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness. *SAGE Open*, 4(1): 1- 10. DOI: 10.1177/2158244014522633.
- Farzin, M. R.; Abbaspoor, N.; Ashrafi, Y. & Zargham Boroojeni, H.. (2020). The Impact of Inbound Tourism Development on the Income Distribution among Households and Institutions (A Structural Path Analysis Approach). *Social Studies in Tourism*, 8(16): 1-26. Retrieved from: <http://journalitor.ir/En-Article/13990817250609>. [In Persian]
- Gee, C. Y. & Fayos Solá, E.. (1997). *International tourism: a global perspective*. Madrid: World Tourism Organization.
- Goeldner, C. R. & Ritchie, J. R. B. (2009). *TOURISM; Principles, Practices, Philosophies(11th ed.)*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Green-Pedersen, C. (2015). Agenda Setting, Public Policy in. In J. D. Wright, *International encyclopedia of the social and behavioral sciences* (pp. 357 - 361). Waltham: Elsevier.
- Green-Pedersen, C., & Mortensen, P. B. (2018). The Agenda-Setting Power of the Prime Minister Party in Coalition Governments. *Political Research Quarterly*, 71(4):743-756. doi:10.1177/1065912918761007.
- Halpin, D. R. & Fraussen, B. (2019). Laying the Groundwork: Linking Internal Agenda Setting Processes of Interest Groups to Their Role in Policy Making. *Administration & Society*, 51(8) 1337 –1359. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0095399717728094>.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9): 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>.
- Jennings, W. & Wlezien, C. ((2011)). Distinguishing Between Most Important Problems and Issues?. *Public Opinion Quarterly*, 75(3): 545 - 555. <https://doi.org/10.1093/poq/nfr025>.
- Karoubi, M; Yavari Gohar, F.; Zarea, R. & Abbasi, D.. (2020). Barriers to tourism policy in the Islamic Republic of Iran: conceptual framework. *Tourism Planing anf Development*, 9(34): 43-66. Retrieved from:

- http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_3014.html?lang=en. [In Persian]
- Khodayari Zarnaq, R.; Ravaghi, H.; Mosaddeghrad, A. M.; Sedaghat, A.; Fallahi, H.; Seyed Ali Naghi, A. & Mohraz, M. (2016). HIV/AIDS Policy Making Process in Iran: Analysis of HIV/AIDS Agenda Setting Based on Kingdon's Framework. *Depiction of Health*, 7 (3): 1 - 14. Retrieved from: magiran.com/p1627255. [In Persian]
- Kingdon, J. W. (2014). *Agendas, Alternatives and Public Policies*(2nd ed.). Edinburgh: Pearson.
- Klucking, T. V. (2003). *KINGDON ON DEFENSE: AN ANALYSIS OF THE POLICY STREAMS: APPROACH AND A POLICY STREAMS ANALYSIS OF THE GOLDWATER-NICHOLS ACT*(Doctoral Dissertation). Alabama: Auburn University.
- Lincoln, S. Y. & Guba, E. G.. (1985). *Naturalistic inquiry*. Thousand Oaks: Sage.
- Majidi, M. R. (2011). FOREIGN TOURISM POLICY IN IRAN: TOWARDS REACHING THE DESIRED MODEL. *Political Quartely*, 40(4): 257 - 272. Retrieved from: https://jppq.ut.ac.ir/article_29638.html. [In Persian]
- Mehrara, M. & Shirmohammadi, P.. (2019). The Effect of Tourism Revenues on Income Inequality with the Quantiles Panel Regression Approach (Case study: Selected Developing Countries). *Tourism Management Studies*, 14(46): 197 - 222. Retrieved from: https://tms.atu.ac.ir/article_10432.html?lang=en. [In Persian]
- O'Toole, L. J. (1989). The Public Administrator's Role in Setting the Policy Agenda. In J. L. Perry, *Handbook of Public Administration* (pp. 225 - 236). San Francisco: Jossey Bass.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. London: sage.
- Polit, D. F. & Beck, C. T. (2012). *Nursing research: Principles and methods*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Princen, S. (2007). Agenda-setting in the European Union: A theoretical exploration and agenda for research. *Journal of European Public Policy*, (14)1: 21-38. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/13501760601071539>.
- Rahmani, Z.; Parhizgar, M. M.; Amini, M. T. & ShirMohammadi, Y.. (2014). Factors Affecting the Implementation of Tourism Policies in Islamic Republic of Iran. *Tourism Studies*, 8(24): 183 - 207. Retrived from: https://tms.atu.ac.ir/article_81.html?lang=fa. [In Persian]
- Ranjbar Motalegh, F. (2021). *Public Policy Agenda Setting in Iran: Tourism Issues*. [Unpublished Doctoral Dissertation]: Allameh Tabataba'i University. [In Persian]
- Riege, A. M. (2003). Validity and reliability tests in case study research: a literature review with "hands-on applications for each research phase. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 6(2): 75 - 86. DOI:10.1108/13522750310470055.

- Salamon, L. M. & Benevolenski, V. (2020). Putting Nonprofits on the Policy Agenda of Post-Soviet Russia: A Story of Convergence. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 1- 22. doi:10.1177/0899764020927463.
- Soroka, S. (2000). *Expanding the agenda setting agenda: Issue Dynamics in Canada, 1985-1995(Doctoral dissertation)*. Vancouver: University of British Columbia.
- Vliegenthart, R. &. (2011). Content Matters:The Dynamics of Parliamentary Questioning in Belgium and Denmark. *Comparative Political Studies*, 44(8) 1031 –1059. doi:10.1177/0010414011405168.
- World Tourism Organization. (2019). *International Tourism Highlights, 2019 Edition*. Madrid: DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284421152>.: UNWTO.
- Zargham Boroojeni, H. & Bazrafshan, M. (2016). The Framework for Formulating Tourism Policies of Islamic Republic of Iran. *Tourism Social Studies*, 4 (8): 51- 77. [In Persian]

استناد به این مقاله: رنجبر متعلق، فرانک، «دستور گذاری مسائل گردشگری در فرآیند خط‌مشی گذاری عمومی ایران» (۱۴۰۰)، فصلنامه مطالعات گردشگری، (۵۵)، ۱۱-۴۰.

Tourism Management Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.